

S. Sayısı : 245

Turizm Müesseselerini Teşvik Kanunu tasarısı ile Denizli Milletvekili Dr. Behçet Uz'un, Turizm Endüstrisini Teşvik Kanunu teklifi ve Geçici Komisyon raporu (1/742, 2/192)

Turizm Müesseselerini Teşvik Kanunu tasarısı (1/472)

T. C.

Başbakanlık

Muamelât Genel Müdürlüğü

Tetkik Müdürlüğü

Sayı : 71 - 1400

Büyük Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına

Turizm Müesseselerini Teşvik hakkında olup Bakanlar Kurulunca 23 . II . 1950 tarihinde Yüksek Meclise sunulması kararlaştırılan Kanun tasarısının gerekçesiyle birlikte sunulmuş olduğunu saygılarımla arz ederim.

Başbakan

Ş. Günaltay

Turizm Müesseselerini Teşvik Kanunu tasarısı gerekçesi

Birinci dünya harbi sonunda harb yıllarının biriktirdiği sıkıntıları; ıstırap ve kederleri dağıtmak için insanların kitleler halinde yerlerinden oynadıkları kıta kıta memleket memleket dolaşıkları görüldü. Bu hal seyahat itiyadını daha kuvvetle insanlar arasına yaydı, Birinci dünya Harbinin iktisadi sarsıntılarını yenmek için birçok memleketler seyyahları celbetmekte her türlü gayreti sarfettiler.

İkinci Dünya Harbi henüz sona ermemiş ve sulh tamamen avdet etmemiş olmasına rağmen şimdiden daha geniş insan hareketleri olacağı anlaşılmakta, yarı harap turist memleketleri yeni hareketlere var kuvvetleriyle hazırlanmaktadır.

Coğrafi ve tarihî durumu ile asırlar öncesinden medeniyet ışığının parıldadığı memleketimiz yedi bin yıllık birikmiş büyük ve geniş bir tarih servetine maliktir. İlk Asya medeniyetlerinden, Yunan, Roma, Bizans, Selçuk, Osmanlı devirlerine kadar batının hayranı olduğu medeniyetleri bağrında yaşatmış olan bu yurt, on binlerin ricatı, büyük İskender'in seferleri, Hristiyanlığın ilk teşkilatlanması, Haçlı Seferleri, Çanakkale, Anafartalar ve Türk İstiklâl savaşları hâtıra ve vakayii ile bütün medeni dünyanın ilgisini çekmektedir.

Memleketimiz turizm ile alâkalı diğer değerleri ile de eşsiz bir turizm diyarıdır. Tabii şartlar bakımından pek geniş membalara sahiptir.

Topraklarının, ârızalı, sahillerinin girintili ve çıkıntılı oluşu, mutedil iklimi içinde kıtalara has tezatlar gösterişi, dağlarının kış sporlarına müsait durumu, şifalı suları tebdili hava yerleri, çeşitli meyva ve mahsulâtıyla gerek eski gerekse yeni ziyaretçileri tarafından dünyanın en muhteşem ve mütenevvi manzaralarına sahip bir memleket olarak vasıflandırılmıştır.

Bugünkü Türkiye'nin az bir zamanda Doğu ve Batı zihniyet, medeniyet ve tekniği içinde içtimai, fikrî ve iktisadi büyük inkılâplar yaratması, Atatürk'ün memleketi olması da yurdumuzu dünya milletleri için her bakımdan bir alâka merkezi haline getirmiştir.

Ergeç Türkiyeyi Turizme hazır vaziyete getirmek zorundayız. Dünya milletleri bu büyük alâ-

ka merkezini, turistik kıymetler deposunu görmek arzusundadır kanaatindeyiz. Turizmin inkişafı ile memleketin büyük servetler edineceği bir hakikattır. Bize göre pek az olan turistik kıymetleri istismar etmekte gösterdikleri anlayış ve yaptıkları çalışmalarla büyük servetler kazanan milletlerden Avusturya, Yunanistan, Yugoslavya'ya hattâ Lübnan'ı göz önünde tutmak, bu işin ehemmiyetini bir kat daha artırır.

Türkiye'nin kalkınmasında yapıcı ve karşılıksız gelir kaynağı olacak olan turizm işini lâıyk olduğu ehemmiyetle ve süratle ele almamız, tediye muvazenesimizdeki aleyhimize olan açığı bu yolda kapamamız zamanı gelmiş ve geçmektedir.

Memleketimizde halen, turistleri tatmin edecek, otel, lokanta, gazino ve saire gibi tesislerle muntazam yolların bulunmayışı bizi bedbinleştirmemelidir. Şimdiden teşvik ve himaye usulleri ile, yabancı ve özel sermayeyi bu işe doğru çekmekle, yol programımızın tahakkuku ile bölge bölge inkişafı temin edilebilir. Bu suretle büyük turizm hareketleriyle meydana gelecek 5 - 6 ve daha fazla milyarlık bir servet akınından küçük bir kısmını çekmemiz, üç dört yıl içinde yapacağımız hazırlıkla imkân dâhiline girebilir. Yepyeni bir şekilde kurulacak olan turizm endüstrimizin maliyet fiyatlarının yüksek olmamasını temin etmek bu tedbirlerin başında gelir. Çünkü, tesis maliyeti yüksek olan böyle bir endüstri daha kurulurken gelir galibiyetini kaybetmiş demektir. Yüksek tesis maliyetleri, bu maliyetlere göre hesaplanacak amortismanlar ve gayrimenkullerin yüksek kıymetlerine göre tarh edilecek vergiler, işletme maliyetlerini de daimî surette pahalılaştırır. Bilhassa sabit sermaye denilen gayrimenkuller ve sair tesisler kısmen kredi kullanılarak vücuda getirilmiş ise bütün bu unsurlara inzimam edecek faizler sebebiyle yüksek tarifeler kaçınılmaz bir hal alır. Bunun ise dış turizm kadar iç turizm içinde zararlı ve kurulmuş olan sanayi için felâketli olacağı şüphesizdir.

Bir ihracat endüstrisinden farksız ve binaenaleyh gümrük ve vergi himayesinden mahrum bir endüstrinin gerek kuruluşunda gerek kurulduktan sonra işleyişinde, genç ve tecrübesiz bir sanayi bünyesinin milletlerarası çetin rekabet şartlarına dayanması mümkün değildir. Bu sebeple daha kuruluşta himaye etmek lâzımdır. Böylelikle özel sermayenin bu endüstriye karşı rağbeti de artırılmış olur.

İkinci bir mühim nokta da bir memleketin turizm endüstrisinin iç turizme dayanmasıdır. Tarifeler, memleket halkının ödeme kudretinden yüksek olmamalıdır. Tek tük işletmeler munhasıran yabancılar için kurulmuş olsa bile, tesis hesaplarında memleket halkının temayülüne, ihtiyacına, tarifelerinde de ödeme kabiliyetine geniş bir yer verilmelidir.

Turizmin başlıca dayanağı ucuzluk olduğuna göre iç ve dış turizm icaplarına uygunluk yanında, ucuz maliyetli bir turizm endüstrisi kurmak asıldır.

Memleketimizde yeni bir turizm endüstrisinin doğuşu esaslı ve şümüllü bir himaye ve gerekli kredilerle mümkün olduğundan işbu kanun tasarısı himaye ve teşvik ve bunları tamamlayan kredi sağlanması gibi iki cepheli olarak hazırlanmıştır.

Otelcilik kredisi adı ile hususileştirilen turizm kredisi sandıkları veya bankaları; Birinci Dünya Harbinin sonunda kurulmaya başlanmıştır.

Bu gibi kredi müesseseleri hemen hemen her yerde hükümetler tarafından kurulmuştur. Nitekim Avrupa-da, ilk defa İsviçre Federal Hükümetinin iştirakiyle ve otelciliğin malî durumunu ıslah maksadiyle 1922 de (İsviçre, Otel Kredisi Şirketi) kurulmuş, bundan sonra sırasıyla Fransa'da, İtalya'da, Macaristan'da, Yunanistan'da, Finlândiya'da, Estonya'da, Portekiz'de, İspanya'da hükümetlerce (Kredi membalarında ve tevzi şekillerinde bâzı farklar bulunmasına rağmen) aynı maksatlar için birtakım (Turizm kredisi) müesseseleri meydana getirilmiştir.

Otelcilik ve daha geniş mânasiyle turizm kredisi, gayesi itibariyle bir istihsal kredisi olduğundan, kredi tekniği bakımından uzun ve orta vâdeli muamelelerinde emlak kredisinden farksız, kısa vâdeli muamelelerinde de az çok ticari krediyeye benzetilmektedir.

Turizm kredisinin hususiyetlerinden biri olan «Uzun vâdeli ve ucuz kredi» esaslı da bu gibi müesseselerin ancak Devlet yardımı ile kurulabileceğine delildir.

Turizm kredisi; turizm sanayii ve tesisatını yeniden kurmaya, tamamlamaya ihtiyaç duyan men-

leketler için şuurlu bir millî turizm politikasının zaruri unsurlarındandır.

Nitekim vaktiyle Fransa, İtalya ve Yunanistan turistik tesislerini tamamlamak için bu yolu ihtiyar etmişlerdi. Esasen turizm endüstrisi bünyesi icabı olarak bir nevi ihracat endüstrisi olduğundan, kredi sahasında tıpkı ihracat kredisi gibi hususi himaye görmesi ve Devletin işi benimsemesi gerekmektedir.

Ayrıca, turizm endüstrisi bir kül halinde mütalâa edilerek yalnız otel inşası ve işletmesini değil faydalı tesislere de kredi sağlanması esasî göz önünde tutulmuştur.

Memleketimizde mevcut otellerin ekserisi tamamen han bozması ve mecburi geceleme yerleri halindedir. Ve basit bir oda icarı halinden ileri geçmemektedir. Bunlara ne kadar yardım yapılsa turistik otel seviyesine gelemeyeceklerinden, yani bir otel endüstrisinin ve Turizm tesislerinin kurulması gaye olarak kabul edilmelidir. Bahusus mahdut sayıda mevcut iyi veya iyice oteller birkaç şehirde temerküz etmiş bulunmakta ve iç turizm hareketlerini dahi karşılamamaktadır.

Kredilerin Emlâk Kredi Bankası eliyle yapılması meselesinde bir taraftan bu Bankanın imar işindeki rolü diğer taraftan da inşaat işlerindeki ihtisası göz önünde tutulmuştur.

Denizli Milletvekili Dr. Behçet Uz'un, Turizm Endüstrisini Teşvik Kanunu teklifi (2/192)

26 . XI . 1949

Yüksek Başkanlığa

Turizm Endüstrisini Teşvik Kanunu teklifimi ilişik olarak sundum. Gereken işlemin yapılmasını saygılarımla rica ederim.

Denizli Milletvekili
Dr. Behçet Uz

Turizm Endüstrisini Teşvik Kanunu

GEREKÇESİ

Türkiye'nin yarımını daha mamur bir hale getirmek, Türk milletini daha müreffah ve mesut kılmak için (Millî gelir) in artırılması imkânlarını araştırmak ve bu istikamette çalışmak zarureti meydandadır. Bu bahiste tabiat ve tarih vergisi olarak önümüzde hiç el sürülmemiş bir halde duran (Turizm) sahası işimize yarıyabilir.

Avrupa, Asya ve Afrika kıtaları arasında deniz ve kara yollarının iltisak noktaları üzerinde bulunan bir vatana malikiz. Yurdumuz iklim ve tabiat güzelliği ve çeşitliliği, birçok hastalıklara şifa veren içme ve banyo sularının zenginliği, dinlenme, dağ ve deniz sporları yapmaya elverişli tabii imkânlarla malikiyeti, ilk çağlardan itibaren birçok medeniyet devirlerinin en muhteşem kalıntılarını elinde bulundurması, Millî seciye, yaşayış ve Cumhuriyet devri inkılâpları bakımından milletçe arzettiği görülmek, tanınmak imtiyazı ve nihayet güneş, deniz, yeşillik, çiçek ve çeşitli gıda maddeleri bolluğu bakımlarından mâlik olduğu cazibeleriyle bitmez tükenmez bir (Turizm deposu) halindedir. Bütün bu cazibeler, kıymetler, hususiyetler ise istismar edilmek istendiği vakit, Millî geliri kolaylıkla artıracak birer kaynak olabilirler.

Resmî vazife ile veya hususi şekilde memleketimize gelen muhtelif meslek sahibi yabancılar Türkiye'nin turizm bakımından arzettiği fevkalâde müsait durumdan faydalanmamış olduğumuza daima hayret etmektedirler.

Gerçekten turizm çalışmaları yoliyle iktisadi bir gelişme ve refah sağlamak gayesi Birinci Umu mi Harbden sonra birçok milletler tarafından önemle ele alınmıştır. Memleket içi turizm hare-

ketlerini teşvik ederek ve yabancı memleketlerden turist kabileleri çekmeye gayret ederek, hema- bütün Avrupa memleketleri, Mısır, Lübnan, Birleşik Amerika ve Kanada bu sayede yeni bir iç müba- dele hacmı yaratmışlar ve yabancı turistlerden de geniş mikyasta dış gelir sağlamışlardır.

İkinci Umumi Harbden sonra ise, bu harbin en büyük tahriplerine sahne olan Avrupa kıtası- nın yeniden ve her istikamette kalkınması bahis mevzuu olduğu sırada, bu gayeyi temin edecek çalışmaların içinde turizm konusuna büyük ehemmiyet verildiği görülmektedir.

Marsal Plânına tevfikan kurulan (Avrupa İktisadi İş Birliği İdaresi) nezdinde bir (Turizm Geliştirme Şubesi) faaliyete getirilmiştir. Sözü geçen teşkilât, öteden beri turizm çalışmaları yapan ve turistik tesisler, turistik yollar gibi esaslı hazırlıklarını yıllarca evvel ikmal etmiş milletlere, harb sebebiyle gördükleri türlü zararları telâfi ettirmek üzere yardımlar sağlarken, Türkiye'ye de (Yeni bir turizm sanayii kurulmasında) ve (geniş sayıda seyyah temirinde) yardım edeceğini bil- dirmiştir. Bu arada memleketimizin turizm bakımından durumunu tetkik ve tesbit etmek üzere geçen Temmuz ayı içinde bir Amerikalı uzman İstanbul, Ankara ve İzmir'e gönderilmiştir.

Görülüyor ki memleketimizin binbir güzelliği ve cazibesi yabancıların yalnız hayranlığını celbet- mekle kalmıyor, bu çalışma sahasının büyük bir gelir kaynağı haline getirilmesi hususunda bize yardım va'dinde de bulunuluyor.

Türkiye'de ziraatin gelişmesinden, madenlerimizin daha geniş şekilde işletilmesinden, sanayii- mizin ıslah ve tevsî edilmesinden faydalar beklenir, bu hususlarda cidden verimli çalışmalar yapılırken, emsalsiz turizm kıymetlerimizin iktisadi mânada istismar edilmesi suretiyle memle- ket ölçüsünde muazzam yeni bir gelir kaynağı alınması konusu daha fazla ihmal edilmemelidir.

İkinci Umumi Harbden evvel Fransa, İsviçre, İtalya, Kanada gibi memleketlerin yıllık turizm gelirleri yüzlerce milyon dolârı buluyordu. Balkanlar'da Yugoslavya, Yunanistan, Bulgaristan ve Romanya ise kendi ölçüleriyle büyük hacimde bir turizm geliri elde ediyorlardı.

Sovyet perdesi dışında kalan Avrupa memleketlerinin 1947 de 500 milyon dolârlık bir turizm geliri sağladıkları, 1949 da bunun iki misline yakın dereceyi bulduğu gözden kaçırılmamalıdır. Avrupa'da İktisadi İş Birliği İdaresini kuran ve Türkiye'ye turizm çalışmaları bahsinde de yar- dım edeceğini vaat edip bir de mütahassıs gönderen Birleşik Amerika'da, Amerikan vatandaşla- rının turist sıfatıyla diğer memleketlere yılda 2 - 3 milyar dolârlık bir tediye yapmaları derpiş edilmektedir. Bu tediyeinin diğer milletler hesabına bir dostluk tezahüründen ziyade, bizzat Ame- rika'nın yabancı pazarlardaki müşterilerinin tedi e imkânlarını ıslah etmek için düşünülen bir tedbir mahiyetinde olduğu bilhassa dikkate şayandır.

Buraya kadar verilmiş olan izahlardan, birinci Umumi Harbden sonra, munzam bir iktisadi faaliyet ve gelir kaynağı olarak birçok milletler tarafından ele alınan turizm hareketlerinin İkin- ci Umumi Harbden sonra bir kalkınma ve refah unsuru telâkkisi içinde daha fazla önem kazandı- ğı görülecektir.

Türkiye, büyük bir turizm memleketi olabilmek imtiyazları ile ,bu yeni çalışma ve kazanma sa- hasının hazır bir halde duran fırsatlarını kaçırmamalıdır. Bu maksâtle yapılacak hazırlıklar ve çalışmalar içinde, müsait bölgelerimizde ihtiyaca elverişli bir turizm sanayiinin yeniden kurul- ması işi başta gelmektedir.

Turizm Sanayiini Teşvik tedbirlerinin lüzumu:

Turizm endüstrisi bir memleketin millî turizm gelirinin istihsal vasıtaları demektir. Bu endüst- riyi kuracak da ,esas itibariyle hususi sermaye ve teşebbüstür. Hammaddeleri mevcut olup da, sanayii ve istihsal vasıtaları henüz kurulmuş olan memleketlerde ve ezcümle vaktiyle memle- ketimizde de kuvvetli bir sanayi meydana getirmek için alınan tedbirler gibi yeniden maksada elverişli bir turizm sanayii kurulmasını sağlamak üzere, birtakım teşvik ve himaye tedbirleri alın- ması icabeder.

Bilhassa Birinci Dünya Harbinden sonra sistematik turizm çalışmaları yapan memleketler bu sanayii vücuda getirmek için birçok kolaylıklar, müsaadeler ve muafiyetler kabul etmişlerdir.

Başka memleketlerin örnekleri tetkik ve tahlil edilecek olursa turizm sanayiini teşvik tedbirleri, bir taraftan tesis maliyetlerinin, diğer taraftan işletme maliyetlerinin yüksek ve pahalı olmaması amaçlarını güttüğü görülmektedir.

Gerçekten tesis maliyeti yüksek olan bir turizm endüstrisi daha kurulurken rantablitesini kaybetmiş demektir. Yüksek tesis maliyetleri, bu maliyetlere göre hesaplanacak amortismanlar ve gayrimenkullerin kıymetlerine göre tarh edilecek vergiler, işletme maliyetlerinin de daimî surette pahalılaşmasını davet eder.

Hele bu endüstrinin sabit sermayesi arasına giren gayrimenkuller için kredi kullanılmış ise, yukarıda zikredilen maliyet bedellerine ve vergilere bir taraftan da faiz bineceğinden, işletmelerde tarifelerin yüksek tutulması kaçınılmaz bir hal alır. Bu suretle, yüksek tarifelerden dolayı müşteri bulunamaması, müşteri bulunmadığından dolayı da tarifelerin yükseltilmesi gibi bir fâsit daire içine düşülmüş olur. Bu hal hem dış turizmi, hem iç turizmi baltalar ve kurulmuş olan sanayi için felâketli neticeler verir.

Kuruluşunda himaye edilmeyen modern bir endüstri için böyle felâketli bir netice mukadder olduğundan, hususi sermaye ve teşebbüsü bu sahaya rağbet ettirmek tabiatıyla imkânsızdır. Diğer taraftan bir ihracat endüstrisinden farksız ve binaenaleyh, gümrük ve vergi himayesinden mahrum bir endüstrinin gerek kuruluşunda, gerek kuruluşundan sonra işleyişinde genç ve tecrübesiz bünyesinin milletlerarası çetin rekabet şartlarına, tecrübeli, üstün rakiplere dayanması mümkün değildir. Bundan dolayı kendiliğinden kurulmuş olsa bile bu endüstriyi milletlerarası rekabet şartları ile başbaşa bırakmamak lâzımdır.

Bir memleketin turizm endüstrisi, mantiki bir zaruret icabı olarak iç turizme dayanmalı ve tarifeleri de memleket halkının ödeme kudretinden yüksek olmamalıdır. Turizm endüstrisi arasında tek tük işletmeler munhasıran yabancılar için kurulmuş olsa dahi tesis hesaplarında memleket halkının temayülüne, ihtiyacına, tarifelerinde de ödeme kabiliyetine geniş yer verilmelidir.

Bunun böyle olması lâzımgeldiğini 1936 dünya ekonomik buhranı sıralarında birçok turizm memleketleri acı tecrübelerle öğrenmişlerdir. Bu memleketler, yabancılardan tenhalaşan turizm işletmelerine, buhran yıllarında yerli turistleri sevkede bilmek için olağanüstü birçok fedakârlıklara katlanmışlar ve sayısız tedbirler almışlardır. Buna mukabil endüstrilerini daha evvel memleket için şartlara ve yerli halkın ödeme kabiliyetine göre ayarlayan memleketler, buhran yıllarında bunları yaşıtmak için zorluk çekmemişler ve küçük tarife tenzilleri ile bu buhranı atlattmışlardır. Buna en iyi misal olarak İsviçre'yi verebiliriz.

İsviçre'de 1936 da otel ve pansiyonlara inen yerli turistlerin sayısı 1 867 000 idi. Bunların ikamet toplamları 7 468 000 gece olarak hesaplanıyordu. Aynı sene İsviçre otel ve pansiyonlarında misafir kalan yabancı turistlerin ikamet toplamları da 5 832 000 gece idi.

Harb sebebiyle yabancı turistlerin sayısı önemli bir nispette azalıp, bunun neticesi olarak yabancıların 1943 teki ikamet toplamları 1 766 000 e düşmüş iken, iç turizmi teşvik hususunda otel ve pansiyon tarifelerinin tenzili gibi, kolaylıkla alınan tedbirler neticesi yerli turistlerin sayısı 1943 te, 1936 ya nazaran iki misline yakın bir dereceye 2 468 000 e, bunların ikamet toplamları da 11 234 000 gecelemeye yükseldi. Bu suretle İsviçre otel endüstrisi 1936 da yerli ve yabancı turistlerden müşterek olarak elde ettiği 13 300 000 geceleme toplamına karşı, 1943 te, yerli ve yabancılardan 13 000 000 geceleme elde ederek iş hacmini hemen aynen muhafaza edebildi ve bu kriz devresini muvaffakiyetle atlattı.

Yukardaki rakamlar aynı zamanda, 4 milyon nüfuslu İsviçre'de iş turizmin ne büyük çapta bir iktisadi hareket yarattığını görmek bakımından da dikkate şayandır.

Bu izahlar ucuz mahiyetli bir turizm endüstrisi kurulmasının dış turizm icapları kadar, hattâ ondan mühim olan iç turizm gerçekleri bakımından da zaruri bulunduğunu açıkça gösterecektir.

19 milyon nüfuslu ve turizm yönünden müstesna kıymetleri bir araya tophyan Türkiye'de henüz ihtiyaca elverişli bir turizm sanayii mevcut olmadığı için, bunun yeniden kurulmasında, başka milletlerin geçirdikleri tecrübelerden ve tatbik ettikleri usullerden faydalanmak pek mümkündür.

İstanbul, Ankara, İzmir, Bursa, Adana gibi büyük şehirlerimizde turizm sanayii zümresine girebilecek durumda bulunan bâzı tesislerin hem binalarını, hem işletmelerini bu yeni görüşe intibak ettirmek ve dolayısıyla, yeniden kurulması sağlanacak tesislerin ve işletmelerin mazhar olacakları himaye tedbirlerinden bunları da faydalandırmak şüphesiz lüzumludur.

Turizm Sanayii yabancı memleketlerde nasıl himaye ediliyor?

Birçok milletler turizm sanayiini teşvik ve himaye hususlarında dikkate lâyık tedbirler almışlardır. Bunların içinde yeni bir turizm endüstrisi kurulmasını temin edecek teşvik ve himaye tedbirleri olduğu gibi, kurulmuş olanların da fevkalâde bu hallerde dünya rakabet şartlarına mukavemet etmelerini sağlayacak ve müesseseleri malî sıkıntıdan kurtaracak tedbirler vardır.

Meselâ Avusturya ve İsviçre'de, gerek yeni tesislerin kuruluşunda, gerek eski tesisler üzerinde yenilemeler yapıldığı sırada ağır borçlara girmiş olan turizm endüstrisi ipotekli konkordato usulüyle iflâs hükümlerinden istisna olmuştur.

Bundan başka, ağır faiz yüklerinin hafifletilmesi maksadiyle aynı memleketlerde ve İtalya'da Devlet; otel endüstrisinin borçlarını kısmen faizsiz, kısmen de faizi hafifletilmiş uzun vâdeli borçlara tahvil ederek, yardımda bulunmuştur.

Yeni tesisler için tatbik edilen teşvik ve himaye tedbirlerine gelince:

Bu tedbirler, başlıca iki sistem halinde toplanabilir. Bâzı memleketlerde, bu iki sistemin faydalarını bir araya getiren muhtelit bir sistemin kabul edildiği de görülmektedir. (Kredi ve malî yardım sistemi) ve (gümrük ve kazanç ve diğer vergiler muafıflığı sistemi) namı altında gruplandırılacak bu iki sistemin esasları şu suretle hulâsa edilebilir:

Kredi ve malî yardım sistemi:

Büyük ve küçük endüstri memleketlerinde, yeniden kurulacak turistik tesislere lüzumlu inşaat malzemesiyle her türlü teçhizat ve tesisat kendileri tarafından ve binaenaleyh ucuza yapıldığı için, teşebbüs sahipleri bu maddeleri kolaylıkla temin edecek durumdadırlar. Bu sebeple bu memleketler sadece (krediyle) veya aynı zamanda (malî yardımlarla) teşvik ve himaye yoluna gitmişlerdir.

Fransa, İtalya, Çekoslovakya, Macaristan, Portekiz, Estonya, Finlândiya, Japonya bu memleketler arasında idi. İspanya ve Yunanistan da eskiden beri mevcut bâzı teşekkülleri 1939 da birer müstakil otelcilik kredisi sandığına tahvil etmek suretiyle bu krediyi teknik bir şekilde ve hususi teşekküller vasıtasıyla dağıtan memleketler arasında yer almışlardır.

Yukarda sözü geçen sekiz memlekette Fransa, 1923 te büyük şehirler veya mâruf plâjlar ve su şehirleri dışında kalan bütün şehirlerde otel endüstrisinin pek geri bir durumda olduğunu görerek bir (Otelcilik Kredisi Bankası) kurmuş ve bu bankanın (Uzun vâdeli ucuz tesis kredisi) ile (Orta vâdeli ıslah kredisi) dağıtabilmesi için bankaya faizsiz Devlet avansları açmıştır. Bu krediler sayesinde Fransa'da ilk on senede yeniden inşa edilen otel binalarında 2570 oda, ıslah edilen binalarda da 4580 oda ki, ceman 7150 otel odası vücuda getirilmiştir.

İtalya 1932 de neşrettiği bir kanunla hem otelcilik endüstrisinin ağır malî yüklerini hafifletmiştir, hem de yeni tesisler için ucuz kredi sağlamıştır. 1936 da ise, İtalya'da (Millî geliri arttırmaya mâtuf) beş senelik bir turizm plânı müebince turizm endüstrisini teşvik ve himaye için ucuz krediyle birlikte malî yardım esasları kabul edilmiştir.

İtalyan sistemine göre Devlet yardımları şunlardır:

- a) Munhasıran yeni inşaatı teşvik eden otelcilik ve turizm millî kredisi teşekkülünden alınabilecek kredi. (25 yıl vâdeli)
- b) Yeni inşaat kredisinden faydalanacak müteşebbislere borçlandıkları kredilerin faizlerinin ödenmesine yardım olmak üzere 25 yıl müddetle yılda yüzde 2,5 Devlet yardımı,
- c) Yeni inşaata (Tevsi ve kat ilâvesi gibi ıslahlar dâhil) 25 yıl müddetle Musakkafat Vergisiyle munzam kesirlerinden muafiyet,

d) Otelcilik ve turizm kredisinden istifade etmiyerek yeni müesseseler kuranlara veya eski-lerini ıslah edenlere, inşaat, tesisat mefruşat ve arsa kıymetlerinden mürekkep vaz'ettikleri sabit sermayenin yüzde yirmi beşi ve turizm bakımından istisnai bir fayda arzeden müesseselere de sabit sermayelerinin yüzde otuz beşi nispetinde Devlet yardımı,

e) 1937 Eylûlünden evvel inşa edilmiş olmakşartiyle otel olarak kullanılmak üzere 25 yıl müddetle kiralanacak binaların bedellerinin ödenmesine, yardım olarak, evvelece inşaatla kullanılmış sermaye üzerinden, bütün kira müddetince yılda yüzde 2,5 ile yüzde 3,5 arasında Devlet yardımı.

İtalya, Otelcilik ve Turizm Kredisi Sandığına verdiği sermayeden başka, yeni inşaat sahiplerine geri alınmamak kaydıyla yapılacak Devlet yardımlarına 500 milyon lîret tahsis etmiştir.

Sadece kredi ve malî yardımla iktifa eden diğer memleketlerden Macaristan'da bir turizm kredi sandığı kurulmuş, Estonya, Finlândiya ve Japonya'da ise Maliye Nezaretleri, yeni otel inşaatına ucuz faizle ikrazlar yapmışlardır.

Çekoslovakya Maliye Nezareti, tamamen veya kısmen yabancı memleketlerden sağlanmak şartıyla malî müesseseler tarafından memleketin iklim ve banyo istasyonları otelcilerine kefalet edebilmeye mâtuf bir kanun hazırlamıştır.

Yukarda bahsedilen 10 memlekettten başka Belçika, Suriye, Lübnan ve Monako Prenslığı de otelcilik kredisi sandığı kurmanın imkânlarını araştırmakta idiler.

Muhtelif vergiler muaflığı sistemi :

İkinci sistem henüz tamamiyle sanayileşmemiş ve Devlet maliyesinin iktidarı yüksek olmıyan, Türkiye'miz gibi memleketlerde tatbik edilen sistemdir.

Yugoslavya'da 1930 da kabul edilen bir kanun; (Banyo, iklim istasyonu veya turistik mahal olarak ilân edilmiş yerlerle 5 000 den fazla nüfuslu şehirlerde) kurulmak şartıyla otel, pansiyon ve kaplıcalarla hayır cemiyetlerine ait sanatoryumlar, yurtlar, nekahathaneler ve istirahat evlerinin yeniden tesislerinde veya mevcut müesseselerin yenilenmek maksadiyle hariçten getirecekleri bir kısım inşaat malzemesini, teçhizat ve demirbaş eşyayı Gümrük Resminden muaf tutmuştur.

Aynı kanun şehirlerde yapılacak otel ve pansiyonların bu muafiyetlerden istifade edebilmek bakımından asgari hacımlarını şu suretle tâyin etmiştir:

5 000 nüfuslu şehirde otelin asgari oda sayısı 30, pansiyonun asgari oda sayısı 20.

50 000 nüfuslu şehirde otelin asgari oda sayısı 50, pansiyonun asgari oda sayısı 30.

100 000 nüfuslu şehirde otelin asgari oda sayısı 75, pansiyonun asgari oda sayısı 40.

100 000 den çok nüfuslu şehirde otelin asgari oda sayısı 100, pansiyonun asgari oda sayısı 50.

Yunanistan'da 1929 dan beri otel inşaat malzemesi, otellere mahsus teçhizat ve demirbaş eşya Gümrük Resminden muaf tutulmuştur.

Diğer vergi muafiyetleri: Yugoslavya 1930 da otellerin her türlü vergilerini tenzilâta tâbi tutmuştur.

Romanya yeni otel inşaatına 10 yıl müddetle Bina Vergisine muadil bir prim tahakkuk ettire rek vergi ile mahsup eden bir usul kabul etmiştir. Dağcılık ve avcılık için lüzumlu melceler, turistik dağ evleri vergilerinden istisna edilmiştir. Bunlardan başka demiryolları otellerini arttırmak maksadiyle yolcu biletlerinden yüzde 2 nispetinde bir Nakliye Resmi alınıyordu.

Portekiz ise otel inşaatını 1941 den beri tescil resminden ve sanayie mahsus resimden, otelcilik şirketlerinin hisse senetlerini, birçok memleketlerde olduğu gibi Damga Resminden ve otelleri de ilk on sene zarfında Bina Vergisinden muaf tutuyordu.

İtalya misali yukarda geçti. Macaristan otel inşaatını Bina Vergisi tenzilâtiyle teşvik etmekte idi. Ayrıca otel odaları kiraları üzerinden alınan vergide (Kazanç Vergisine tekabül eder) tenzilât yapılmak suretiyle bir nevi işletme primi de vermekteydi.

Bu izahlardan sonra, turizm çalışmalarının yapıldığı hemen bütün memleketlerde, her memleketin kendi bünyesine ve ihtiyaçlarına göre, turizm endüstrisinin gerek tesisinde, gerek işle-rişinde esaslı tedbirlerle himaye edildiği kâfi derecede anlaşılacaktır.

Yukarda bahsettiğim tarzda himaye tedbirleri alınmasına lüzum olmayan İngiltere ve Amerika gibi memleketler ise gelişmiş bir endüstriye ma'ik bulunmaktadırlar. Esasen bu memleketlerin turizm bakımından başlıca vasıfları da, bir taraftan geniş ve daimî bir iç turizm hareketi yaratmakta bulunmaları, diğer taraftan (Turist ihraatçısı) olmalarıdır.

Türkiye'de turizm endüstrisinin durumu:

Türkiye'ye nazaran bütün ölçüleri pek küçük ve turistik değerleri mahdut memleketlerde bile böyle müspet ve netice itibariyle verimli çalışma'lar yapılmış iken, bizde, turizm çalışmalarından elde edilecek faydaların bugüne kadar takdir edilmemiş bulunması ve dolayısıyla turistik yollar bahsinde olduğu kadar, turizm endüstrisi kurma keyfiyetinde de çok geri kalmış olmamız hakikaten üzücüdür.

Gerçekten Yurdumuzun iklim ve tabiat güzelliği itibariyle emsalsiz mevkilerinde, şifalı sularımızın, kadim tarih ve sanat eserlerimizin bulunukları yerlerde birkaç şehrin birkaç müessesesi müstesna. elverişli hemen hiçbir işletmeye sahip değiliz. İdrotermal tesisleri, plâj ve dağ tesislerini bir tarafa bırakalım, bütün otel namı altında işletilen müesseselerimizin çoğu pek iptidaidir. Fazla olarak bunlar aded bakımından ihtiyaca yeter değildir.

Son Umumi Harb başlamadan birkaç sene evvel - 1947 de - Ekonomi Bakanlığı tarafından yapılan bir ankete göre (İstanbul, Ankara, İzmir, Bursa hariç) 52 vilâyetimizdeki otellerin sayısı 663, bunların yatak odaları sayısı 5671, yatak sayıları 11966 idi. Bu otellerden 341 inin (bina kıymetleri hariç olmak üzere) işletmeye ait sermayelerinin toplamı 540 180 lira idi. Yani otel namı altındaki bu müesseseler üstüste 1 590 lira sermaye ile idare ediliyorlardı.

Otelcilik bakımından memleketimizin geriliğini, fakirliğini tebarüz ettirebilmek üzere, başka memleketlerden de misaller vereyim :

Lübnan ki, 850 000 civarındaki nüfusu, 10 500 klm² yüz ölçüsü ve 14 ilcesi itibariyle nihayet bizim illerimizden bâzılarına denk vaziyettedir.

Lübnan'da hepsi de turistik mahiyette 150 otel ve ayrıca 10 000 sayfiye evi mevcut idi.

Fransa'da ise, 1929 da mevcut oteller içinden turistik olanların sayısı 4681, bunların oda sayıları 202 000, yatak sayıları 337 000 idi. İsviçre'de mevcut olan 7 402 otel ve misafirhanenin yatak sayıları 200 000 idi. İsviçre otellerine yatırılmış sermaye (bina bedelleri, arazi bedeli, gayrimenkul ve menkul bedelleri olarak) 1 milyar 935 milyon altın franktı.

Yukardaki rakamlar karşılaştırıldığı vakit otel bahsinde keyfiyet bakımından olduğu kadar kemiyet bakımından da ne kadar geri bulunduğumuz açıkça görülecektir.

Halbuki memleketimizin medeni seviyesi son çeyrek asırda büyük bir yükselme kaydetmiştir. Buna mukabil, şehir otelleri, lokantaları, gazinoları, kaphcaları, içmeler gibi gündelik hayat için bile lüzumlu tesislerin eksikliği, göğsümüzü kabartan medeni hamlelerimizin yanında en ihmal edilmiş taraflarımızdan birini teşkil etmektedir. Bu yüzden teessür duymıyan, zevk veya tedavi için yapılacak seyahatler şöyle dursun, iş ve vazife sebebiyle mecburen katlandığımız seyahatlerde azap ve eziyet çekmiyenimiz yoktur. Hele yabancıların bu bakımdan memleketimizden götürdükleri intibalar hiç de lehimize değildir.

Turizm sanayii niçin teşvik ve himayeye mahlaktır:

Turistik tesislere olan şiddetli ihtiyaç içtimai hayatı o derece tazyik etmektedir ki, bâzı illerimiz ve belediyelerimiz, birinci derecede yapmaya mecbur oldukları vazifeleri başarmadan, otel, lokanta, banyo gibi tesisler kurmak zorunda kalıyorlar. Halbuki bu iş sahası her şeyden evvel hususi teşebbüsün sahasıdır. Fakat umumi şartlarımızın zaruri kıldığı himaye ve teşviki görmediği içindir ki, hususi teşebbüs bu sahaya rağbet etmemektedir.

Bir defa bizdeki inşaat ve işletme maliyetleri dün olduğu gibi bugün de çok yüksektir. Mese lâ Yalova'daki Termal Otelde oda başına inşaat maliyeti 5 000 Türk Lirası, Ankara'daki Ankara Palas'ta 12 400 lira, Bursa'daki Çelik Palas'ta banyo kısmı ve bahçe dâhil 19 000 lira idi. Hal-

buki Milletlerarası Otelcilik ittifadının birçok memleketler için tesbit ettiği ortalama inşaat maliyet vahidi oda başına 2 500 Türk Lirasıydı. (Harbden evvelki para rayiciyle hesaplanmıştır.)

Yeni yapılan otellere gelince; Adana'da kurulan 70 yataklı otelin inşaat maliyetinin bir buçuk milyon lirayı geçeceği, İzmir'de yapılmakta olan 80 yataklı şehir otelinin inşaat maliyetinin bir buçuk milyon lirayı bulacağı, yani bu otellerin oda başına inşaat maliyetlerinin 18 - 20 bin lira arasında olacağı göz önüne getirilirse, turistik mahiyeti haiz yeni tesislerin bu kadar pahalıya mal olmaları karşısında hususi teşebbüsün bu sahayaitifat etmemesinin ve etmiyeceğinin sebebi kolaylıkla anlaşılacaktır.

Diğer taraftan büyük otellerin harbden evvel zararları çalıştıkları çok kişinin málûmudur. Müşteri azlığıyla beraber işletme masraflarının yüksekliği yüzünden Tokatlıyan, Perapalaş, Bursa'daki Çelikpalâs otelleri harbden evvel mütemadiyen zarar ediyorlardı. Ankara'daki Ankara Palâsın 1946 yılına kadar yaptığı zararlar ise bir milyon lirayı bulmuştu. Yalova Kaplıcaları İşletmesi 1942 hesap yılında 139 000, 1943 hesap yılında 150 bin lira zarar etmişti.

Harb devresi otellerin imdadına yetişmeseydi ve dolayısıyla memlekete birçok yabancılar akın edip bir taraftan da ticaret erbabının, iş ve kazanç sahiplerinin yine harbin yarattığı muhtelif sebeplerle büyük merkezlere tehcümü vâkı olmasaydı, oteller bu sıkıntılı durumu atlatamayacaklardı.

Demek oluyor ki, memleketimizde bir tarftan inşaat maliyetlerinin yüksekliği, diğer taraftan işletmeciliğin pahalıya mal olması, yeni tesislerin kurulmasına mâni başlıca sebepleri teşkil etmekle beraber kurulmuş, çalışan müesseseleri de çetin vaziyetler karşısında bırakmaktadır.

Diğer taraftan kabul etmek lâzımdır ki, işe yarar vaziyette mevcut otellerimizin, eğlence yerlerimizin, idro - termal müesseselerimizin tarifeleri yüksektir. Bundan yabancılar da, yerli halk da şikâyetçidir. Harbden evvel kurulmuş ve binaenaleyh çoğu menkul ve gayrimenkul sabit kıymetlerini amorti etmiş durumdaki müesseselerin, sırf işletme maliyetlerinin yüksekliği yüzünden ve biraz da kontrolsüzlükten, yüksek tarifeler tatbik etmeleri vakıası karşısında, yeni yapılacak müesseselerin daha kuruluşlarında himaye görmedikçe Milletlerarası rekabet şartlarına uygun tarifelerle çalışmaları imkânı düşünülemez.

O halde gerek yeniden kurulacak turizm işletme'lerinin, gerek mevcutlarının elverişli ve vahdet ifade eden tarifeler dâhilinde çalışmalarını sağlamak üzere bunların hem işletme maliyetlerini, hem inşaat maliyetlerini ucuza mal edecek himaye tedbir'lerinin alınması bir zarurettir. Teşvik ve himaye tedbirleri aynı zamanda bunlardan istifade edecek müesseselerin tarifeleri de dâhil olmak üzere, her türlü işletme şartlarının kontrolünü esaslı bir müeyyideye bağlamış olacaktır.

Devlet maliyetçiliği mevcut olmıyan teşebbüslerden veya zarara çalışan müesseselerden vergi almak gayesini taşımıyacağına, tersine olarak - vaktiyle on beş sene müddetle tatbik ettiğimiz Teşviki Sanayi Kanununun güttüğü amaç gibi - yeni sanayi ve ticaret şubelerinin kurulmasını ve bunların rantabl, emniyetli duruma girdikten sonra Devlete yeni vergi membaları kazandırmak politikasını takip edeceğine göre, turizm sanayiine de bu görüş noktasından bakılmasında elbetteki isabet vardır.

Kaldı ki, turizm sanayii bir memlekete - hiçbir meta ihraç etmeden - dışardan eenebi parası getiren bir vasıta olduğundan, bu bakımdan pek müsait durumda olan memleketimizde bir (Turizm Endistrüsini Teşvik Kanunu) nun tedvinindeki lüzum ve ehemmiyet kolaylıkla takdir edilebilir.

Türkiye'de bir (Turizm Endistirisini Teşvik Kanunu) hangi esaslar dâhilinde hazırlanmalıdır?

Bu gerekçede mümkün mertebeye kısaltılarak verilmiş olan izahat, başka memleketlerden nakledilen örnekler; millî ve yabancı sermayeyi bu sahaya teşvik için alınması icabeden tedbirlerin mahiyeti hakkında umumi bir fikir hâsıl edilmesine yarıyacaktır.

Hulûsa etmek lâzımgelirse; Türkiye'de yeniden bir turizm sanayii kurulmasını ve turistik mevcut tesislerden müsait olanlarının ıslah ve tevsi edilmelerini sağlamak üzere bir taraftan bu müesseselere ucuz ve kolay kredi verecek bir mekanizma meydana getirilmekte beraber, diğer taraftan bunların kuruluşlarında ve işleyişlerinde gümrük ve diğer vergi ve resimler muafliklarından ve bir takım lüzumlu kolaylıklardan faydalandırılmaları şarttır.

Gümrük muaflikları hariçte, büyük endüstri memleketlerinde bizim maliyetimizden daha ucuz olan ve bizde bulunmıyan bir takım malzemenin elverişli fiyatla maledilmesini sağlıyarak inşaat

ve tesisat bedellerini düşürecek, diğer vergi muafırlıkları ve kabul edilecek haklar, işletme maliyetlerini ucuza getirecektir. Bu suretle de eski, yeni tesislerde ve işletmelerde tatbikına imkân olacak müsait tarifelerle milletlerarası rekabette muvaffak olmamız ve emsalsiz turistik cazibeler diyarı Türkiye'yi gösümüzü gererek dünya turizmine açmamız kolaylaşacaktır.

Kabul edilecek müsaade ve muafiyetlerin ecnebi sermayeye de teşmili lüzumludur. Yunanistan'da, Yugoslavya'da, İtalya'da, hattâ Fransa'da ve İsviçre'de kurulmuş olan büyük turizm sanayiinde ecnebi sermayesinin verimli hizmeti görülmüştür. Ecnebi sermaye bu bahiste Millî sermaye için bir teşvik rolü oynamakla beraber, bir taraftan tesis, işletme ve propaganda tekniğini, diğer taraftan bu gibi tesislere müşteri olacak turistleri beraber getirerek büyük hizmetler yapılabilir.

Turizm Endüstrisini Teşvik Kanununun memleketin her tarafında otel, kaplıca ve sair namlar altında yapılacak veyahut mevcut bütün tesisleri ve işletmeleri şümulü içine alamıyacağı tabiidir. Bu itibarla Kanun teklifimde; ne gibi tesislerin, hangi yerlerde yapıldığı ve ne şartlarla işletildiği takdirde müsaade ve muafırlıklardan faydalanacaklarına dair hükümler mevcuttur.

Kanun teklifi aynı zamanda, bu Kanunun yürütülmesini temin edecek merkezî ve mahalli teşkilâta mütedair hükümlerle, teftiş, murakabe ve ceza hususlarındaki hükümleri de ihtiva etmektedir.

Turizm Müesseselerinin Teşviki hakkındaki tasarımı konuşmak üzere kurulan Geçici Komisyon raporu

T. B. M. M.

Geçici Komisyon

15 . III . 1950

Esas No. 1/442, 2/192

Karar No. 5

Büyük Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına

Turizm Müesseselerinin Teşviki hakkında Hükümetçe hazırlanıp Büyük Millet Meclisine sunulan kanun tasarımı ile yine bu maksatla hazırlanan Arazi, Bina ve İktisadi Buhran vergileri kanunlarına birer fıkra eklenmesine dair olan Hükümet tasarılarının ve Denizli Milletvekili Dr. Behçet Uz'un (Turizm Endüstrisini Teşvik) Kanun teklifini incelemek üzere Kamutayın 8 . III . 1950 tarihli toplantısında bir geçici Komisyon kurulmasına karar verilmiştir.

Bu karara göre; İçişleri, Maliye, Ticaret, Bütçe Komisyonlarından seçilen üçer üye ile kurulan Komisyonumuz, turizmin memleket ölçüsündeki ehemmiyetini nazara alarak ilk oturumlarında Başbakan Yardımcı Vekili Devlet Bakanı Cemil Said Barlas'la Maliye Bakanı İsmail Rüştü Aksal'ı dinledi. Gümrük ve Tekel Bakanlığı Müsteşarı, Basın - Yayın ve Turizm Genel Müdürü, Emlâk ve Kredi Bankası temsilcileri Komisyonun çalışmalarına katıldı.

Turizmin teşviki yolunda hazırlanmış bir çok

etüdler arasında Turizm Danışma Kurulunca hazırlanan tasarımı ile teklif sahibi, Denizli Milletvekili Dr. Behçet Uz'un tasarımı geniş hükümleri ihtiva etmekte ise de, bu tasarımlarda yer alan bazı tekliflerin özel kanunlarda değişiklik suretiyle sağlanabileceği, bazı hükümlerin de esasen Hükümetin yetkisi içinde olduğu, bazı hükümlerin bu hazırlıklardan sonra yabancı sermayenin memlekete girmesini teşvik eden kanunlar içinde yer alması icabettiği görülmüştür.

Bu mülâhazalarla Komisyonumuz, Hükümet tasarımlarını esas tutmayı ve diğer tasarımlarda mevcut bazı hükümlerin buna eklenmesi prensipini kabul etmiştir.

Turizm Müesseselerini Teşvik Kanunu tasarımının birinci ve ikinci maddeleri aynen kabul edilmiştir.

İkinci madde, turizm belgelerini kurulmuş ve kurulacak müesseselere verilebileceğini ve bunun tahkikının normal pollarla yapılacağını

açıklıyan bir hale getirilmiştir.

Dördüncü madde, bir yönetmelik için mevzu olabilecek mahiyette görüldüğünden iptal edilmiştir.

Beşinci ve altıncı maddeler dördüncü ve beşinci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

Turizm belgesi alan müesseselere, bedel takdiri ile ve yirmi yıl taksitle, Devletin tasarrufu altında bulunan araziye arsa ve binaların temlik edilebilmesi hükmünü içine alan tasarru- nun yedinci maddesinde, tatbikatta kolaylığı ve bankadaki fondan açılacak kredi teminatını sağlamak üzere arsa, arazi veya binanın evvelâ bankaya devri ve bankanın da teşebbüs sahibine ipotek yapması esası kabul edilmiş ve birkaç fıkra haline getirilmiştir.

Devletin her yıl turizm fonuna ayıracağı para için sekizinci maddeye bir milyonu geçmek kaydı konulmuş, Komisyonumuz ise bunun katı olarak bir milyon lira olmasını kararlaştırmıştır.

Turizm belgesi alan müesseselerin belgeleri iptal edildiği takdirde fon hesabından alacakları krediler için ne yolda muamele yapılacağına dair bir fıkra eklenmiştir.

Hükümet tasarısının onuncu maddesi, böyle bir komitenin kurulması tatbikatta zorluk doğuracağı düşünüülerek tayıy edilmiştir.

Tasarının on birinci maddesi, bankanın kanun ve tüzüğü ile zaten halledilmiş olduğundan yeni hükümler konmasına lüzum görülmemiştir.

On ikinci madde aynı düşüncelerle çıkarılmıştır. On üçüncü maddede redaksiyon tashihi yapılmıştır. On beşinci madde çıkarılmıştır.

Komisyonumuz belgeyi haiz turizm müesseselerinin sıhhi ve bâzı zaruri teknik tesislerin gümrüklerden bir defaya mahsus olarak vergi muaflığı ile girmesini kabul etmiş ve bunun için 5383 sayılı Gümrük Kanununun on yedinci maddesine bir fıkra eklenmesine dair yeni bir tasarı hazırlanmıştır.

Komisyonumuz turizmin teşviki yolunda alınması lâzımgelen tedbirler üzerinde esaslı şekilde durmuştur. Bu tedbirler bellibaşlı istikametlerde tasnif edilerek günün gerçeklerine uyanları üzerinde Hükümet mümessillerine tavsiyelerde bulunmuş ve bâzı kararlara da varılmış bulunmaktadır :

1. Hükümetçe derhal alınabilmesi mümkün

görülen tedbirler meyanında zabıta ve pasaport muamelelerinde turistler için âzami kolaylığın gösterilmesi başta gelen bir tedbir olarak düşünülmüştür.

Pasaport Kanununda değişiklik yapılması için Büyük Millet Meclisine arz edileceği Emniyet Genel Müdürü tarafından ifade edilen tasarru- nun birçok formalite kolaylıkları ile harçlarda indirmeler sağlayacağı memnuniyetle tesbit edilmiştir.

Turislerin muhtaç olduğu Türk parasını temin edebilmeleri ile beraberinde getirecekleri para ve eşyalar için bâzı idari kolaylıklar düşünülüp şimdiden tatbik edilmeye başlanıldığı öğrenilmiştir.

2. Malî kaynaklar: Trizm müesseselerinin kurulmasını teşvik edecek malî kaynaklar mevzuunda iki mühim teşebbüse hirden geçilmektedir.

a) Millî ve yabancı sermaye ile kurulacak Sınai Kalkınma Bankasından turizm endüstrisi de faydalanmak imkânını bulacaktır.

b). Devletçe her yıl ayrılacak bir milyon lira ile on senede kurulacak on milyon liralık fon yeni tesislere ve mevcutların tevsiine hizmet edebilecektir. Devlet elindeki bina, arsa ve arazi; turizm tesislerini kuracaklara bedel takdiriyle ve yirmi yıllık taksitlerle verilecektir.

3. Vergi muaflıkları;

Kurulacak turizm müesseselerinin Arazi, Bina ve İktisadi Buhran vergileri on yıl müddetle alınmayacaktır.

b) Kuruluşlarda lüzumlu sıhhi ve sarir fennî tesisler bir defaya mahsus olarak Gümrük Resminden muaf tutulacaktır.

Turizm; tekniğin ilerlemesi ve içtimai hayat şartlarının değişmesi sebebiyle, yalnız servet sahiplerinin heves ve arzuları olmaktan çıkmıştır. Orta sınıftaki insanların dinlenme ve öğrenme ihtiyacı büyük turist kafilelerini harekete getirmektedir. Bunlar, az konforlu fakat sıhhi, ucuz, rahat yerlerde kısa müddetlerle kalmak durumundadırlar. Turizm tesislerinin kuruluşunda, turizm propagandalarının tanzi- minde bu cihetin daima göz önünde bulundurulması Komisyonumuzun temennileri cümlesindedir.

Bu arada iç turizmin gelişmesi için de belediyelerimizin, özel idarelerin, Hükümetin de-

vanlı emek harcaması bilhassa iç ve dış turizm için büyük zorluklar doğuran askerî yasak bölgelerin daraltılması ve yasakların yumuşatılması ve bu günün icap ettirdiği zihniyete göre çalışılmasının turizm işlerinde memleket menfaatlerine uygun bir inkişaf temin edeceği kanaati Komisyonumuzda belirmiş bulunmaktadır.

Bu mülâhazalarla tasarıların ivedilikle konuşulmasını diliyerek raporumuzu Yüksek Baş-

kanlığa sunarız.

Komisyon Başkanı	Sözcü	Kâtip
Denizli	İsparta	Niğde
Dr. B. Uz	K. Turan	H. Ulusoy
Aydın	Çankırı	Edirne
Dr. S. Akın	R. Dolunay	M. N. Gündüzalp
Giresun	İzmir	Malatya
E. Dizdar	A. İnan	M. N. Zabcı
Kırklareli	Sinob	Tekirdağ
Ş. Ödül	S. Batur	Z. Ersin Cezaroğlu

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

Turizm Müesseselerini Teşvik Kanunu tasarı

MADDE 1. — 5392 sayılı Basın - Yayın ve Turizm Genel Müdürlüğü Teşkilât Kanununun 17 nci maddesine göre teşekkül eden Turizm Danışma Kurulunca tesbit edilecek mahallerde bulunup bu kanunun 2 nci maddesine göre tâyin olunan vasıfları haiz olan oteller, pansiyonlar, gazino ve lokantalar, pilâjlar, kamplar eğlence yerleri, spor ve avcılık tesisleri, kaplıcalar, istirahat ve tedavi müesseseleri ve mümasili tesisler bu kanunun uygulanmasında «Turizm müessesesi» sayılırlar.

MADDE 2. — Turizm müesseselerinin haiz olacakları vasıflar Basın - Yayın ve Turizm Genel Müdürlüğünün teklifi üzerine Turizm Danışma Kurulunca belli edilir.

MADDE 3. — Bu kanunda yazılı hükümlerden faydalanmak için bir «Turizm müessesesi belgesi» alınması şarttır. Belge birinci maddede işaret edilen mahallerde bulunup ikinci maddede yazılı vasıfları haiz olduğu Basın - Yayın ve Turizm Genel Müdürlüğüne kabul edilen müesseselere Bakanlar Kurulu kararıyla adı geçen genel müdürlükçe verilir.

Basın - Yayın ve Turizm Genel Müdürlüğü belge almak isteyen müesseselerin ekonomik durumlarını ve malî imkânlarını turizm bakımından faydalı olup olmayacaklarını kendi teşkilâtı vasıtasıyla tahkik etmek için işbu müesseselerin her türlü muamele ve kayıtlarını, hesaplarını, işleyiş tarzlarını tetkik ettirebilir.

MADDE 4. — «Turizm Müessesesi belgesi» almak isteyen teşebbüslerin müracaat edecekleri

merciler, müracaat şekilleri ve müracaatları üzerine yapılacak inceleme esasları Bakanlar Kurulunca tesbit edilir.

MADDE 5. — Belge almış olan müesseselerin belgenin verilmesinde ânül olan vasıfları muhafaza edip etmedikleri Basın - Yayın ve Turizm Genel Müdürlüğünün göreceği lüzum üzerine her zaman kontrol edilebilir.

Turizm müesseselerinin sahip, müstecir ve idarecileri kontrol dolayısıyla kendilerinden istenen her türlü kayıt ve muamelâtı tetkik ettirmek ve gereken bilgileri doğru olarak vermek ve gerekli kolaylıkları göstermekte mükelleftirler.

MADDE 6. — Kontrol sonunda bu gibi müesseselerin muayyen vasıflarında görülecek eksiklik ve aksaklıkların tayin edilecek müddet içinde düzeltilmesi ve düzenlenmesi için Basın - Yayın ve Turizm Genel Müdürlüğüne müesseseye ilk yazılı ihbar yapılır. Bu ihtarda tayin edilen müddet sonunda istenilen düzeltme ve düzenlemeleri yapmamış olan müesseselere ikinci bir ihtarda bulunurlar. İkinci ihtarda tayin edilen müddet zarfında da gerekli düzeltme ve düzenlemeler yapılmazsa belgenin o yıl için temin ettiği faydalar hükümden kalkar. Bir yıl içinde aynı sebep dolayısıyla verilen iki ihtarın neticesiz kalması yahut ayrı ayrı sebeplerle altı ihbar verilmesi veyahut Genel Müdürlükçe kabule sayan görülmiyen sebeplerle bir müessesenin bir yıl müddetle kapalı tutulması hallerinde o müesseseye ait belge Genel Müdürlükçe iptal olunur.

MADDE 7. — Üçüncü maddede yazılı «Tu-

rizm Müessesesi Belgesi» ni almış olan teşebbüslerin tesis, inşa, ıslah ve tevsiyelerine lüzumlu arazi ile arsa ve binalardan Devletin hüküm veya tasarrufu altında yahut hususi mülkiyetinde bulunanlar başka bir cihete tahsis edilmemiş olmak kaydıyla takdir olunacak bedelleri 20 yılda ödenmek üzere Bakanlar Kurulu kararına müsteniden bu kabil müesseseleri kurmak isteyen gerçek veya tüzel kişilere satılabilir. Bu gayrimenkuller temlikler tarihinden itibaren 20 yıl içinde tahsis maksadı dışında kullanılmak üzere başkalarına satılamayacağı gibi tahsis maksatları dışında da kullanılamazlar. Bu maddenin temlikî tasarrufa mâni olan hükümleri tapu siciline kaydedilir.

MADDE 8. — 1951 Bütçe yılından itibaren ve (1) milyon lirayı geçmemek üzere her yıl Maliye Bakanlığı Bütçesine konulacak ödenekle 10 yıl içinde Emlâk Kredi Bankası nezdinde «Turizm kredisi fonu» adı ile 10 milyon liralık bir fon tesis olunur.

MADDE 9. — «Turizm müessesesi belgesi» almış olan teşebbüslerin bu maksatla inşa edecekleri tesislerin inşa, tevsi, teçhiz ve tefrişleri için kurucularına veya sahip ve kiracılarına 9 neu maddede yazılı fondan vâde ile ve % 5 ten çok olmamak üzere faizle kredi verilebilir. Kiracılara verilecek kredinin vâdesi kira müddetinin sonunu geçemez.

Krediler kredi mevzularının veya keşif bedellerinin % 50 sini aşamazlar.

MADDE 10. — Emlâk Kredi Bankasının bu fondan vereceği kredilerin esas ve şartları ile teminat şeklini tesbit ve faiz nispetini tâyin etmek üzere Maliye, Ekonomi ve Ticaret Bakanlıkları ile Basın - Yayın ve Turizm Genel Müdürlüğünden ve Turizm Danışma Kurulundan seçilecek birer temsilciden mürekkep bir komite kurulur. Bankanın Genel Müdürü bu komitenin tabii üyesidir.

MADDE 11. — Banka yapılacak tesislerin proje, plân ve keşiflerini kendi kanununda ve tüzüğünde yazılı esaslar dairesinde icabeden tadilatı yapacak ve işleri teknik bakımlardan tetkik ettikten sonra nezdindeki hesaptan kredi açılmasına muvafakat edecek veya keşiflerin ve projelerin ne suretle tadil edilmesi icabettiğini Basın - Yayın ve Turizm Genel Müdürlüğüne bildirecektir.

MADDE 12. — Banka açtığı kredinin en iyi bir şekilde idare edildiğini her zaman kontrol edebilir.

MADDE 13. — Krediler Emlâk Kredi Bankası tarafından tahsil ve takip olunur. Zamanında ödenmeyen taksitler vâde tarihinden itibaren bankanın cari faiz nispetlerine göre hesap edilir.

MADDE 14. — Belge almış ve bu kanunun teşvik hükümlerinden faydalanmış bulunan müesseselerin oda, banyo, tedavi, yemek, içki ve eğlence fiyatlarını kendileri serbestçe tesbit edebilirler. Ancak Basın - Yayın ve Turizm Genel Müdürlüğü iç ve dış turizmin teşviki bakımından tahış gördüğü fiyatlarda mahallî belediye ve ticaret odalarının mütalâalarını da alarak gerekli tenzilâtın yapılmasını talep edebilir. Genel Müdürlüğün tenzilât talebini üç ihtar rağmen yerine getirmiyen müesseselerin belgeleri iptal olunur.

MADDE 15. — Belge almış olan ve teşvik hükümlerinden istifade eden müesseseler müşterilerine tahakkuk ettirecekleri fatura ve masraflar için 10 yıllık devre zarfında bahşış, yüzde veya her hangi bir zam ilâve edemezler.

MADDE 16. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 17. — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

Başbakan	Devlet Bakanı
Ş. Günaltay	Başbakan Yardımcısı
	N. Erim
Devlet Bakanı	Adalet Bakanı
C. S. Barlas	Fuad Sirmen
Millî Savunma Bakanı	İçişleri Bakanı
H. Çakır	E. Erişirgöl
Dışişleri Bakanı	Maliye Bakanı
N. Sadak	I. R. Aksal
Millî Eğitim Bakanı	Bayındırlık Bakanı
T. Banguoğlu	Ş. Adalan
İko. ve Ticaret Bakanı	Sa. ve So. Y. Bakanı
Vedat Dicleli	Dr. K. Bayazit
Gümrük ve Tekel Bakanı	Tarım Bakanı
Dr. F. Ş. Bürge	
Ulaştırma Bakanı	Çalışma Bakanı
Dr. Kemal Satır	Reşat Ş. Sirer
İşletmeler Bakanı	
Münir Birsol	

DENİZLİ MİLLETVEKİLİ Dr. BEHÇET UZ'UN
TEKLİFİ

Turizm Endüstrisini Teşvik Kanunu

Birinci Bölüm

Turizm Endüstrisini Teşvik Bölgeleri

MADDE 1. — Bir mahalde, bir kasaba ve şehirde yerleşmiş olanlardan başkalarının veya yabancı memleketler halkının ilgisini çeken (iklim, tabii ve bedii manzara hususiyeti, yayla, orman, dağ, deniz, göl, şifalı sular, tarihi ve arkeolojik eserler ve folklör gibi) mahalli turistik kıymetlerden ve cazibelerden birine veya bir kaçına malik olan mahal, köy, bucak, kasaba ve şehirler, turizm endüstrisini teşvik bölgeleri olarak ilân edilirler.

MADDE 2. — Turizm endüstrisini teşvik bölgelerinin evsafı ve hudutlandırma esasları talimatname ile tâyin olunur.

MADDE 3. — Bir mahal, köy, bucak, kasaba ve şehrin teşvik bölgesi olarak tanınması ve ilân edilmesi için oranın bağlı olduğu köy ihtiyar meclisinin veya belediye meclisinin müracaatı ile vilâyet umumi meclisince bu yolda bir teklif kararı alınması lâzımdır.

Vilâyet umumi meclisleri, illeri çevresi içinde her hangi bir yerin teşvik bölgesi olarak ilân edilmesini re'sen de isteyebilirler.

MADDE 4. — Vilâyet umumi meclisleri tarafından turizm endüstrisini teşvik bölgesi olarak teklif edilen yerler hakkında onuncu maddede zikredilen özel komisyonun istişari mütalâası alındıktan sonra, Başbakanlık Basını, Yayın ve Turizm Umum Müdürlüğünün teklifi ile Bakanlar Kurulunca nihai karar alınır.

MADDE 5. — Bakanlar Kurulunca bu yolda alınacak kararlar resmî gazete ile ve mahallerinde de usulü veçhile ilân olunur.

İkinci Bölüm

İl Turizm Komisyonları

MADDE 6. — Bir kısmı veya tamamı turizm endüstrisini teşvik bölgesi olarak ilân edilen illerde turizm işlerinde salâhiyetli istişare uzvu olarak bir (İl Turizm Komisyonu) teşkil edilir.

MADDE 7. — Turizm komisyonları Valilerin başkanlığında aşağıdaki uzuvlardan teşekkül eder :

Turizm endüstrisini teşvik bölgesi olarak ilân edilmiş kasaba ve şehirlerin belediye başkanları, İl daimi encümeninden ve merkez belediyesi daimi encümeninden kendi muntahap âzaları arasında seçilmiş 1-2 şer üye, İl bayındırlık, millî eğitim, sağlık ve sosyal yardım, emniyet müdürleri, muntaka iktisat ve ticaret müdürleri, il defterdarı, gümrük baş müdürü, Basın, Yayın ve Turizm Umum Müdürlüğü bölge müdürü, Ticaret sanayi odaları reisleri, merkez belediye fen heyetleri müdürü veya reisleri, müze müdürleri il dâhilinde kurulmuş ve kurulacak turizm güzelleştirme ve imar kurumları ve mühendis ve mimar birlikleri ve otelcilik kredi bankaları ve sandıkları ve meslekî teşekkülleri reis veya umumi kâtipleri, o il dâhilinde bu kabilden teşekküller ve müesseseler yok ise, turizm işlerinde bilgisi ve ihtisası ile tanınmış zevattan vali tarafından seçilecek 2-5 üye.

MADDE 8. — İl turizm komisyonları bu kanunda ve çıkarılacak talimatnamelerinde yazılı işleri yapmak üzere senede en az iki defa valinin daveti üzerine toplanırlar.

İl turizm komisyonları hizmetleri fahri'dir. Üyelerin vilâyet merkezine gelip gitme, iâşe ve ibate masrafları âzası veya memuru buldukları müessese ve teşekküller bütçelerinden ödenir.

MADDE 9. — İl turizm komisyonlarının kurulduğu her vilâyette, ile ait turizm işleri ile uğraşmak ve il turizm komisyonları içtimalarını takip, mukarreratını zapt ve işlerini tedvir etmek üzere özel idareler ve merkez belediyeleri kadrolarından valiler ve belediye reisleri tarafından lüzumuna göre birer veya ikiser memur ayrılarak valilik emrinde bir (Turizm bürosu) kururur.

Turizm bürolarının kırtasiye ve sair masraflarını karşılamak üzere her yıl il ve merkez belediyeleri bütçelerine münasip tahsisat konur.

Üçüncü Bölüm

İl Turizm Programları

MADDE 10. — Bu kanunda yazılı müsaade ve muafliklardan istifade olunabilmesi için evvel-emirde il turizm komisyonu tarafından hazırlanacak (Turizm programı) nın Başbakanlık Basın, ve Yayın ve Turizm Umum Müdürlüğünün Turizm dairesinde, (İçişleri, Bayındırlık, Millî Eğitim, Sağlık ve Sosyal Yardım, Maliye, Ekonomi ve Ticaret, Tekel ve Gümrük Bakanlıklarından) Başbakanlıkça istenecek uzmanların iştirak edecekleri özel bir komisyon tarafından incelenip aynen veya tadilen tasdik edilmesi ve bu programların nihai olarak Bakanlar Kurulunca onanması lâzımdır.

MADDE 11. — İl turizm programlarında; o il dâhilindeki bir veya mütaaddit mahallerde bulunan ve birinci maddede zikredilen turistik kıymet ve cazibelerin ilmî ve fennî değerlerini gösteren bilgiler, bunların değerlendirilmek ve istismar edilmek bakımlarından arzettikleri hususiyetlerin ve imkânların mahiyetleri ve buna göre tertiplenen sıraları, bunlara giden veya yapılacak yolların o günkü ve gelecekteki durumları, bu yollar üzerinde işliyen veya gelecekte işletilecek yoleu nakil vasıtalarının vaziyeti ve bu mahallerdeki konaklama ve barınma şartlarının mahiyetini gösteren bilgiler ile bütün bu işlerden mahallî idareler tarafından yapılması mümkün ve mütesavver hususat ayrı ayrı gösterilecektir.

Dördüncü Bölüm

Turizm Tesisleri ve İşletmeleri

MADDE 12. — Birinci maddede sözü geçen yerlerde âmm hükmî şahısları ile yerli ve yabancı hususi hukuk hakiki ve hükmi şahısları tarafından, beşinci bölümdeki müsaade ve muafliklardan istifade etmek üzere meydana getirilecek turizm tesisleri ve işletmeleri şunlardır :

A) Turistik otel ve pansiyonlar ve misafirhaneler; gençlik barınakları;

B) Kaplıcalar, içmeler ve alelumum idro-termal tesisler;

C) Turistik gazinolar, kafeşantarlar, turistik lokantalar;

D) Plajlar (otel, lokanta ve gazino gibi tesisatı havi olanlar). açık ve kapalı yüzme havuzları;

E) Açık veya kapalı tiyatro ve konser mahalleri, operalar, lunaparklar, büyük paten yerleri;

F) Sergi ve fuar sahaları ve bunların içindeki tesisler ve işletmeler;

G) Şehirler dışındaki turistik mahallerde ve turistik yollar üzerinde yolculara nevale ve içki satan müesseseler, büfeler, motörlü vasıtalara benzin ve diğer mahrukat satan müesseseler.

Beşinci Bölüm

Müsaade ve muafiyetler

MADDE 13. — 12 nci maddede sözü geçen turizm tesisleri ve işletmelerinin tesis, inşa, ıslah ve tevsilerine lüzumlu arazi, belediye hudutları haricinde ve başka bir yere tahsis edilmemiş devletin gerek hususi mülkiyetinde ve gerek hüküm ve tasarrufu altında bulunduğu takdirde ve bu iş için en münasip şeraiti haiz olduğu evveleminde il turizm komisyonları ikinci derecede de Başbakanlık Basın, Yayın ve Turizm Umum Müdürlüğünce tasdik edilmek şartıyla 10 000 metre murabbana kadar Bakanlar Kurulu kararıyla, orada inşaat ve tesisat yapılacak teşebbüs sahibi namına meccanen teviz olunur.

Bu arazi eşhasa ait olup sahiplerinden birri-za alınmadığı takdirde 1295 tarihli istimlâk kararnamesine tevfiqn istimlâk olunarak, istimlâk bedeli ve masrafları mukabilinde teşebbüs sahibine devrolunur.

MADDE 14. — Yukardaki maddede zikredilen arazi belediye hudutları dâhilinde ve Devlete veya belediyelere ait ve başka bir yere tahsis edilmemiş ise, il turizm komisyonları tarafından takdir olunacak bedelleri on senede ödenmek üzere, teşebbüs sahibi namına devir ve ferağ olunur.

Belediye hudutları dâhilindeki eşhasa ait arazi de birri-za alınamadığı takdirde 3710 sayılı İstimlâk Kanununa tevfiqan istimlâk ve 13 ncü maddedeki esaslar dâhilinde teşebbüs sahibine devrolunur.

MADDE 15. — Turizm tesisleri ve işletmelerinin bina ve müstemilâtı arasında veya bu müesseselerle devlet şebekesi arasında bilâresim hususi telgraf veya telefon hatları tesisine

müsaade olunabilir.

Gerek bu hatlar, gerek turizm müessesesi ve işletmelerinin kuvvei muharrikesini, ışığı, suyunu ve kanalizasyonunu temin edecek hatlar ve şebeke için umumi yolların kenarları ile Devlete ait arazide meccanen ve sahipli arazide sahiplerine, il turizm komisyonları tarafından tâyin olunacak muhik bir tazminat verilmesi mukabilinde, yer üstü ve yeraltı hatları döşenmesi ve icabettikçe tamirlerinin yapılması caizdir.

MADDE 16. — Turizm tesisleri ve işletmelerini vücuda getirmek maksadiyle teşekkül eden şirketlerin hisse senetleri ve tahvilâtı damga resminden muafıtır.

MADDE 17. — Turizm tesisleri ve işletmeleri ile bunların tevsilerine muktazi arazi ve bu arazi dâhilindeki bileümle tamamlayıcı müstemilât ve her nevi tesisat, vesait ve malzeme aşağıda ayzılı vergi ve resimlerden 15 sene müddetle muafıtır :

- a) Bina Vergisi ve buhran zammı,
- b) Arazi Vergisi,
- c) Kazanç Vergisi ve Buhran ve fevkalâde zamlar ile bu verginin yerine kaim olabilecek gelir, işletme ve gezginci esnaf vergileri,
- d) Elektrik ve Havagazı istihlâk resmi,
- e) Yukardaki vergilerle beraber alınan munzam kesirler,
- f) Her türlü ruhsatnamelere ait harçlar dâhil olmak üzere belediyelerce alınmakta olan ve hizmet mukabili olmıyan belediye vergi ve resimleri,
- g) Turizm tesisleri ve işletmelerine lüzumlu olup memleket dâhilinde yapılmıyan veya memleket dâhilinde bulunanlardan daha ucuza ve daha elverişli olduğundan dolayı hariçten getirilmesinde fayda olan her nevi inşaat malzemesiyle kuvvei muharrike, teshin, tenvir, su ve kanalizasyon ve muhabere tesisatına ait bileümle makine, motor ve nakil şebekesi ve yolu ve eşya nakline mütedair turistik vasıtalar ve bunların yedek ve tecdit parçaları, mefruşat, demirbaş eşya ve işletmelerin mahiyetlerine göre lüzumlu diğeri her nevi sabit, müteharrik tesisat ve eşya ;

Gümrük ve buna munzam resimlerden ve Muamele ve İstihlâk vergilerinden,

MADDE 18. — Gümrük muafiyetlerine tâbi olacağı yukardaki maddede zikredilen malzeme, ve vasıta, tesisat ve eşyanın listeleri bu muafiyetlerden istifade edecek müesseselerin ve işletmelerin mahiyetlerine ve sınıflarına göre, her iki senede bir, Başbakanlık Basın, Yayın ve Turizm Umum Müdürlüğünün teşebbüsü ve iştirakiyle Maliye, Gümrük ve Tekel, Ekonomi Bakanlıklarınca müştereken hazırlanarak Bakanlar Kurulunca tasvip edildikten sonra Resmî Gazete ile ilân olunur.

MADDE 19. — Turizm tesisleri ve işletmelerinin içme ve kullanma suları Devlet müesseseleri veya belediyeler tarafından veriliyorsa, cari tarifeler üzerinden yüzde elli tenzilât yapılır, elektrik ve havagazı sarfiyatı için de en müsait sanayi tarifesi tatbik olunur.

MADDE 20. — Turizm tesisleri ve işletmelerinin ve bunların müstemilâtının tesis, inşa ve tevsilerine ve yenilenmelerine muktazi her nevi inşaat malzemesi, makine, alât, muharrik ve müteharrik vesait ve bunların yedek ve tecdit parçaları, demirbaş eşya, mefruşat ve mahrukat Türkiye dâhilinde Devlet şimendifer ve vapurlarında cari tarifelerden yüzde 30 tenzilât ile naklolunur ve bunlardan nakliye resmi alınmaz.

MADDE 21. — Devlete, hususi dairelere ve belediyelere ve diğeri âmme hukuku müesseselerine ait mevcut otel, gazino, lokanta, plâj, kafe ve içmeler gibi turistik mahiyeti haiz dinlenme, eğlenme ve sağlık yerleri, bu kanuna göre ruhsatname alan teşebbüs sahiplerine, diğeri tâliplere tercihan ve en çok üç sene evvelki icar bedelleri vasatisinin yüzde 50 si nispetinde tenzilâtla ve yeniden yapılacaklar da bu nispetteki emsaller dâhilinde icar olunabilir.

Ruhsatnameli mütaaddit tâlipler zuhurunda, aralarında kur'a çekilir.

MADDE 22. — Bu bölümde yazılı müsaade ve muafiyetlerden istifade etmek bakımından, turistik bir müesseseye ait mebani, arazi ve işletmelerin o müessesenin tasarrufu veya isticarı altında bulunmasının farkı yoktur.

Altıncı Bölüm

Müsaade ve muafiyetlerden istifade

MADDE 23. — Yeniden kurulacak turizm tesislerinin kuruluş yerleri, semtleri ve sınıflarına göre değişebilecek hacimleri, konfor şartları, sıhhi tesisat ve teçhizat, proje ve plânlama sırasında karşılanması gereken turistik ihtiyaçların mahiyeti, yapı tipi ile üslupları, malzeme ve mefruşatının vasıfları gibi turizm endüstrisi ve mimari tekniği ile ilgili vasıfları, proje, plânlama ve inşaat işlerini deruhde edenlerde aranacak ehliyet, tesislerin işletilmesinde malî iktidar bakımından sahiplerinde ve meslekî iktidar bakımından mütehassis müdürlerinde ve müstahdemlerinde aranacak vasıflar, müstahdem yetiştirmeye ve işletme sahiplerine ait mükellefiyetler, asgari personel miktarları ve tesislerin sınıfları talimatname ile tâyin olunur.

MADDE 24. — Bu kanun hükümlerinden faydalanabilmek için teşebbüs sahiplerinin inşaata ve ihzarata başlamadan evvel bir ruhsatname almaları lâzımdır.

Ruhsatname isteklerine bağlanacak proje, plân ve keşifnamelerin, müteşebbislerden istenecek malî iktidar ve inşaata mütaallik teknik ehliyet ve belgelerin yukardaki maddede belirtilen umumi şartlara intibakı gösteren lüzumlu evrakın mahiyeti ve örnekleri talimatname ile tâyin edilir.

MADDE 25. — Ruhsatname almak için teşebbüs sahiplerinin il turizm komisyonları başkanlıklarına yazı ile müracaat etmeleri lâzımdır. Yapılacak müracaatlara 23 ve 24 ncü maddelerde zikredilen talimatnamelere uygun şekilde hazırlanmış evrak eklenir.

İl turizm komisyonları, yapılan müracaatı ve bağlı evrakı inceliyerek, evrakı mütalâaları ile birlikte Başbakanlık Basın, Yayın ve Turizm Umum Müdürlüğüne gönderirler. Ruhsatnameler Başbakanlık Basın, Yayın ve Turizm Umum Müdürlüğü tarafından verilir.

Müsaade ve muafiyetler ruhsatname tarihinden başlar.

Yedinci Bölüm

Ruhsatname sahiplerinin mükellefiyet ve mecburiyetleri

MADDE 26. — İnşaatı ve tertiplenmesi ya-

rım milyon liraya kadar olan müessese ve işletmelerde ruhsatname alınmasını mütaakıp derhal inşaata ve hazırlıklara başlanması ve bunların ruhsatname tarihinden itibaren ençok bir sene sonunda işletmeye açılması lâzımdır.

İnşaatı ve tertiplenmesi yarım milyon lirayı aşacak tesislerde ve işletmelerde, ruhsatname tarihinden itibaren altı ay içinde inşaata başlanması ve inşaata başlandığında ençok iki sene sonunda da müessesenin tam teşkilâtı ile işletmeye açılması mecburidir.

MADDE 27. — Turistik müesseselere meccanen veya takdiri kıymet suretiyle verilen arazi ve bu arazi üzerinde vücuda getirilen tesisler ve bunların müstemilâtı enaz on beş sene müddetle tahsis maksatları dâhilinde kullanılmadıkça tamamen veya ifraz edilerek satılamaz ve tahsis maksatlarından hariç maksatlarla kullılmak üzere kiraya verilmez.

MADDE 28. — Ruhsatname sahipleri aşağıdaki hallerde önceden Basın, Yayın ve Turizm Umum Müdürlüğünden izin almaya mecburdurlar:

a) Turistik tesislerin tamamının veya bir kısmının aynı maksatlarla kullanılmak üzere kiraya verilmesi;

b) Turistik tesislerin menkul teçhizat ve demirbaşının tamamını veya bir kısmının satılması kiraya verilmesi veya başka bir yere taşınması (yerine yenilerinin getirilmesi şartıyla);

c) Turistik tesislerin ruhsatnamelerinde yazılı işletme konularının kısmen veya tamamen değiştirilmesi;

d) Turistik tesislerin işletme unvanının değiştirilmesi veya mevcut ortaklar arasında, bu kanunun şümulü dışında kalsa bile diğer bir tesis kurulması;

e) Sermayesi hisselerle ayrılmış ortaklarda sermaye artırılması veya azaltılması ve yeniden ortak alınması veya ortaklardan bâzılarının ortaklıktan ayrılması,

Bu haller Umum müdürlükçe kabul edildiği takdirde ruhsatnamelere ona göre şerh verilir.

MADDE 29. — Turistik müesseselerin Gümrük Resminden ve bu resimle birlikte alınan vergi ve resimlerden muaf olarak ithal ettikleri bilmecümle malzeme, eşya ve vasıtaların tamamının tahsis edilen gayeye göre istimali mecburidir.

Bu kabîl malzeme, eşya ve vasıtalar il defterdarlığının yazı ile muvafakati alınmadıkça müessesese arazisi ve binası haricinde depo edilemez.

MADDE 30. — Turistik müesseselerin Gümrük resmi ve bu resimle birlikte alınan vergi ve resimlerden muaf olarak ithal ettikleri malzeme, eşya ve vasıtalarından, bunların yedek ve yenileme ihtiyaçlarından artakalanlar olursa, bir listesi yapılarak ve usulü veçhile daha alâkalı dairelere bildirmek suretiyle, gümrük ve diğer vergi ve resimleri ödenerek müessesese haricine çıkarılması ve satılması caizdir.

MADDE 31. — Ruhsatname alan turistik müessesese ve işletmelerin mahiyetlerine ve sınıflarına göre kira, satış ve hizmet mukabili olan fiyatları, dühuliyeleri il turizm komisyonlarının mütalâası alınarak Başbakanlık Basın, Yayın ve Turizm Umum Müdürlüğü tarafından tâyin olunur.

MADDE 32. — Turistik tesislerin sahipleri muaf tutuldukları türlü vergi ve resimlerin tahakkukuna ait olmak üzere ilgili kanunlarda gösterilen bütün işlemleri, bu vergi ve resimleri ödiyen diğer mükellefler gibi zamanında yapmaya mecburdurlar. Bu hükme aykırılık halinde turistik tesislerin sahiplerinden yalnız ilgili kanunlarda yazılı cezalar alınır. Fakat vergi muafiyetlerinden mahrum edilmezler.

Sekizinci Bölüm

Teftiş, Murakabe ve ceza hükümleri

MADDE 33. — Başbakanlık Basın, Yayın ve Turizm Umum Müdürlüğü'nün teftiş ve murakabe uzuvları ve yazılı emrini taşıyan memurları, ruhsatname alan müessesese ve işletmelerin inşaat, muamelât ve hesabâtını teftiş ve murakabe etmeye yetkilidir.

Bu müesseselerin hususi kanunlarına tevfi kan belediyelerce teftiş murakabe ve tecziyesine ait hükümler mahfuzdur.

Kendilerinden istenilen bilgi ve belgeleri yanlış veren ruhsatname sahipleri hakkında ceza kanunları hükümleri gereğince takibat yapılır.

Denetleme ve inceleme yapan memurlar, ruhsatname sahiplerinden alacakları bilgi ve belgeleri ve kanuni sır teşkil eden hususları ve

tanzim edecekleri raporları - Anonim şirketlere mütaallik neşri mecburi hesaplar ve umumiyetle istatistik mahiyetinde olan bilgiler müstesna - neşir ve ifşa edemezler. Aykırı hareket edenler hakkında umumi hükümler gereğince takibat yapılır.

MADDE 34. — 23 ncü maddede sözü geçen talimatname ile yedinci bölüm hükümlerine aykırı hareket eden ruhsatname sahiplerinin, bu kanunda ayrıca tasrih edilmeyen hallerden hangilerinde ruhsatnamelerinin geri alınabileceği veya tamamen iptal olunacağı, ruhsatname sınıflarının ne gibi hallerde indirileceği talimatname ile tâyin olunur.

MADDE 35. — 26 ncü maddede gösterilen müddet içinde inşaatla başlamayan veya müddeti zarfında müesseseyi işletmeye açmayan veya işletmeye açtıktan sonra Başbakanlık Basın, Yayın ve Turizm Umum Müdürlüğüne kabul edilecek harb, yangın, zelzele gibi işletmeye engel teşkil edecek bir mücbir sebep olmaksızın bir sene içinde bir aydan fazla müddetle müesseseyi kapıyan ve işletmiyen ve 28 ve 29 ncü maddelere aykırı hareket eden ruhsatname sahiplerinin ruhsatnameleri iptal ve istirdat olunur.

Bu kabîl ruhsatname sahiplerinden bu kanunla muaf tutuldukları bütün vergi ve resimler ve muafeten ithal ettikleri bilcümle malzeme, eşya ve vasıtalarının gümrük ve buna munzam vergi ve resimleriyle Muamele ve İstihlâk Vergileri iki kat tahsil olunacağı gibi, meccanen veya takdiri kıymet suretiyle verilen arazi aynen istirdat olunur. Arazi üzerinde inşaat ve tesisat yapılmış ise il turizm komisyonları tarafından takdir edilecek bedelin yüzde 50 si peşin, yüzde ellisi 10 seneye taksitlendirilmek ve arazi Devlete veya belediyelere ait olduğuna göre bedeli Devlet veya belediyeler tarafından ödenmek suretiyle sahibinden alınır. Mücbir sebebin ademi kabulü halinde müessesese sahipleri Devlet Şûrasına itiraz edebilirler.

MADDE 36. — İşletmesi mevsime tâbi olan müesseselerin ruhsatnamelerine bu husus kaydedilir ve bu müesseseler ancak işletmelerini açık tutmak mecburiyetinde oldukları müddet zarfında 35 ncü madde hükümlerine aykırı hareketten sorumlu tutulurlar.

MADDE 37. — 33 ve 34 ncü maddelere göre ceza müstelzim tarzda hareket edenler hakkında Başbakanlık Basın, Yayın ve Turizm Umum Müdürlüğünün tahrikiyle yetkili mahkemelerce ayrıca bin liradan on bin liraya kadar para cezasına hükmolunur; bu paralar belediyesi olan yerlerce, olmıyan yerlerde il hususi muhasebeleri muhasebeler tarafından tahsil ve bütçelerine irat kaydolunur.

MADDE 38. — Turistik müessese ve işletmelerin gümrük resminden ve bu resimle birlikte alınan vergi ve resimlerden muaf olarak ithal ettikleri bilcümle malzeme, eşya ve vasıtaların tamamının veya bir kısmının müessese dışında piyasaya ve âhara verilmesi ve satılması takdirinde bunların tâbi oldukları gümrük resimleri ve diğer vergi, resimler 25 misli olarak tahsil olunur.

İşbu malzeme, eşya ve vasıtalarından istimale elverişliliğini kaybedenler 28 nci madde hükümleri gereğince Basın, Yayın ve Turizm Umum Müdürlüğünün yazılı müsaadesiyle ve yerine yenileri getirilmek kaydıyla, gümrük resimleri ve diğer vergi ve resimler aranmaksızın satılabilirler.

MADDE 39. — 31 nci madde mucibince tâyin edilmiş olan fiyatların üstünde fiyat talep eden turistik müessese ve işletmelerin sahiplerine ve müstahdemlerine, Başbakanlık Basın, Yayın

ve Turizm Umum Müdürlüğünün talebiyle yerine göre vilâyet veya belediye daimî encümenleri tarafından birinci defasında 250 lira ve tekerkür ettiği takdirde her defasında 500 er lira ceza tarholunur.

Bu cezalar belediyesi olan yerlerde belediyelerce, olmıyan yerlerde il hususi muhasebeleri tarafından sair cezalar gibi tahsil ve bütçelerine irat kaydolunur.

MADDE 40. — İşbu kanun hükümlerine muhalif hareket edenler hakkında bu kanunla ceza tâyin edilmemiş olan hallerde belediyelere mütaallik ceza hükümler tatbik olunur.

MUVAKKAT MADDE — Tarihi değeri olan binalarda kurulacak veya bu kanunun neşri tarihinde mevcut olup da esaslı surette ıslah veya tevsi edilecek veya mimarî ve turistik ihtiyaçlar bakımından ıslaha muhtaç olmamakla beraber işletmelerinde bu kanunla tâyin olunan şartlara intibak edecek turizm tesisleri de bu kanun hükümlerinden istifade ettirilir.

Tarihi bir binanın turizm tesisi haline getirilmesi ve mevcut bir tesisin ıslah ve tevsi şartları talimatname ile tâyin olunur.

MADDE 41. — Bu kanun neşri tarihinden yürürlüğe girer.

MADDE 42. — Bu kanun hükümlerini yürütür.

GEÇİCİ KOMİSYONUN DEĞİŞTİRİŞİ

Turizm Müesseselerini Teşvik Kanunu tasarısı

MADDE 1. — 5392 sayılı Basın ve Yayın ve Turizm Genel Müdürlüğü Teşkilât Kanununun 17 nci madesine göre teşekkül eden Turizm Danışma Kurulunca tesbit edilecek mahallerde bulunup bu Kanunun 2 nci maddesine göre tâyin olunan vasıfları haiz olan oteller, pansiyonlar, gazino ve lokantalar, plâjlar, kamplar, eğlence yerleri, spor ve avcılık tesisleri, kaplıcalar, istirahat ve tedavi müesseseleri ve mümasili tesisler; bu kanunun uygulanmasında « Turizm müessesesi » sayılır.

MADDE 2. — Turizm müesseselerinin haiz olacakları vasıflar Basın - Yayın ve Turizm Genel Müdürlüğünün teklifi üzerine Turizm Danışma Kurulunca belli edilir.

MADDE 3. — Bu kanunda yazılı hükümlerden faydalanmak için bir « Turizm Müessesesi belgesi » alınması şarttır.

Belge birinci maddede işaret edilen mahallerde kurulmuş veya kurulacak müesseselerden ikinci maddede yazılı vasıfları haiz olduğu Basın - Yayın ve Turizm Genel Müdürlüğünce kabul edilene Bakanlar Kurulu kararı ile adı geçen Genel Müdürlükçe verilir.

Basın - Yayın ve Turizm Genel Müdürlüğü belge almak istiyen teşebbüslerin ekonomik durumlarını ve malî imkânlarını turizm bakımından faydalı olup olmayacaklarını kendi teşkilâtı vasıtasıyla tahkik ve tetkik ettirebilir.

MADDE 4. — Belge almış olan müesseselerin belgenin verilmesinde âmil olan vasıfları muhafaza edip etmedikleri Basın - Yayın ve Turizm Genel Müdürlüğünün göreceği lüzum üzerine her zaman kontrol edilebilir.

Turizm müesseselerinin sahip, müstecir ve idarecileri kontrol dolayısıyla kendilerinden istenen her türlü kayıt ve muamelâtı tetkik ettirmek ve gereken bilgileri doğru olarak vermek ve gerekli kolaylıkları göstermekle mükellefler.

MADDE 5. — Kontrol sonunda bu gibi müesseselerin muayyen vasıflarında görülecek eksiklik ve aksaklıkların tâyin edilecek müddet içinde düzeltilmesi ve düzenlenmesi için Basın - Yayın ve Turizm Genel Müdür-

lüğünce müesseseye ilk yazılı ihtar yapılır. Bu ihtarda tâyin edilen müddet sonunda istenilen düzeltme ve düzenlemeleri yapmamış olan müesseselere ikinci bir ihtarda bulunulur. İkinci ihtarda tâyin edilen müddet zarfında da gerekli düzeltme ve düzenlemeler yapılmazsa belgenin o yıl için temin ettiği faydalar hükümden kalkar. Bir yıl içinde aynı sebep dolayısıyla verilen üç ihtarın neticesiz kalması yahut ayrı ayrı sebeplerle altı ihtar verilmesi veyahut Genel Müdürlükçe kabule şayan görülmiyen sebeplerle bir müessesenin bir yıl müddetle kapalı tutulması hallerinde o müesseseye ait belge Genel Müdürlükçe iptal olunur.

MADDE 6. — Üçüncü maddede yazılı «Turizm müessesesi belgesi» ni almış olan teşebbüslerin tesis, inşa ıslah ve tevsilerine lüzumlu arazi ile arsa ve binalardan Devletin hüküm veya tasarrufu altında yahut hususi mülkiyetinde bulunanlar başka bir cihete tahsis edilmemiş olmak kaydıyla takdir olunacak bedelleri yirmi yılda ödenmek üzere Bakanlar Kurulu kararına müsteniden bu kabil müesseseleri kurmak isteyen gerçek veya tüzel kişilere satılabilir. Ancak;

A) Bu gayrimenkuller temlikleri tarihinden itibaren yirmi yıl içinde tahsis maksadında kullanılmak üzere başkalarına satılmazlar.

B) Bu gayrimenkuller yirmi yıl müddetle tahsis maksatları dışında kullanılamazlar.

C) Vergisi iptal olunan teşebbüsün takdiri bedelle ve taksite aldığı gayrimenkule ait borç taksitleri muacceliyet kesbeler ve Tahsili Emval Kanunu hükümleri dairesinde tahsil olunur.

D) Takdiri bedelle satılan gayrimenkuller üzerinde Hazine alacağını teminen birinci derece ve sırada ipotek tesis edilir.

MADDE 7. — Altıncı madde gereğince Hazineye gayrimenkul almış olan teşebbüsler, bunlar üzerinde tesisat ve inşaat yapmak ve sekizinci maddede yazılı kredi fonundan faydalanmak istedikleri ve bu istekleri kabul olduğu takdirde, adı geçen maddenin 4 ncü fıkrasına göre gayrimenkul üzerinde Hazine lehi-

ne tesis edilmiş bulunan ipotekli alacak Türkiye Emlâk Kredi Bankasına devrolunur ve devir tapuya tescil edilir.

İpoteğin devri halinde Hazine alacağı, borçludan tahsil elildikçe tahsil edilen miktar Hazineye verilmek üzere bankaca temin edilir ve altıncı maddenin «C» fıkrasında gösterilen takibat banka usullerine göre yürütülür. Altıncı maddenin A ve B fıkralarındaki hükümler, krediden faydalanan inşaata da şâmil olmak kaydıyla mahfuzdur.

MADDE 8. — 1951 Bütçe yılından itibaren ve (1) milyon lira olmak üzere her yıl Maliye Bakanlığı Bütçesine konulacak ödenekle on yıl içinde Türkiye Emlâk Kredi Bankası nezdinde «Turizm kredisi fonu» adı ile on milyon liralık bir fon tesis olunur.

MADDE 9. — «Turizm müessesesi belgesi» almış olan teşebbüslerin bu maksatla inşa edecekleri tesislerin inşa, tevsi, teçhiz ve tefrişleri için kurucularına veya sahip ve kiracılarına yedinci maddede yazılı fondan vâde ile ve % 5 den çok olmamak üzere Banka esaslarına göre, faizle kredi verilebilir. Kiracılara verilecek kredinin vâdesi kira müddetinin sonunu geçemez.

Krediler kredi mevzularının veya keşif belgelerinin % 50 sini aşamazlar.

Belgesi iptal olunan müesseselerin aldıkları kredi kesilir.

MADDE 10. — Krediler Türkiye Emlâk Kredi Bankası tarafından tahsil ve takip olunur. Zamanında ödenmeyen taksitler vâde tarihinden itibaren bankanın cari faiz nispetlerine göre hesap edilir.

MADDE 11. — Belge almış ve bu kanunun teşvik hükümlerinden faydalanmış bulunan müesseselerin oda, banyo, tedavi, yemek, içki ve eğlence fiyatlarını kendileri serbestçe tesbit edebilirler. Ancak Basın - Yayın ve Turizm Genel Müdürlüğü iç ve dış turizmin teşviki bakımından fahiş gördüğü fiyatlarla mahallî belediyelerin mütalâalarını da alarak gerekli tenzilatın yapılmasını talep edebilir. Genel Müdürlüğün tenzilat talebini üç ihtar rağmen yerine getirmiyen müesseselerin belgeleri iptal olunur.

MADDE 12. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 13. — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.